

dr hab. prof. UR Agnieszka Uberman

Rzeszów 25.10.2024r.

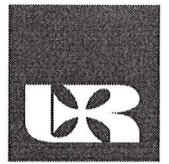
**Zakład Językoznawstwa Stosowanego i Kognitywnego
Instytut Neofilologii, Kolegium Nauk Humanistycznych
Uniwersytet Rzeszowski**

Recenzja rozprawy doktorskiej pt. *Attitudes of Polish speakers of English towards British and American English accents (Postawy polskich użytkowników angielszczyzny wobec brytyjskich i amerykańskich akcentów tego języka).*

Rozprawa doktorska, której autorką jest Pani mgr Barbara Grobelna, została przygotowana w języku angielskim pod kierunkiem Pani prof. UG dr hab. Danuty Stanulewicz-Skrzypiec.

W przedstawionej do recenzji dysertacji Doktorantka podejmuje określoną w tytule tematykę postaw Polaków mówiących w języku angielskim wobec różnych jego akcentów. Rozprawa przedstawia zagadnienia ściśle powiązane z założeniami projektu badawczego. Struktura pracy jest logicznie uporządkowana i szczegółowo przemyślana. Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska Pani mgr Barbary Grobelnej złożona jest ze spisu treści, wstępu, siedmiu zasadniczych rozdziałów, wniosków końcowych, załączników, bardzo obszernego spisu bibliograficznego oraz streszczeń w językach angielskim i polskim. Doktorantka zamieściła na końcu swojej rozprawy załączniki. Załącznik nr 1 to kwestionariusz w języku polskim, załącznik nr 2 jest angielską wersją załącznika nr 1. Załącznik nr 3 stanowi kod programu R, natomiast na załącznik nr 4 składają się komentarze respondentów dotyczące wymowy – sporządzone w języku polskim i ich tłumaczenie na język angielski. Praca doktorska liczy łącznie 277 stron, z czego zasadnicze treści umieszczone są na 177 stronach tekstu (wraz z wykresami i tabelami). Wywód prowadzony jest klarownie, a nieliczne uchybienia natury stylistycznej i edytorskiej nie umniejszają wartości i wysokiej oceny pracy.

We wstępie do rozprawy Doktorantka określa cele rozprawy, czyli badanie postrzegania akcentów języka angielskiego w odmianie brytyjskiej i amerykańskiej przez studentów spoza

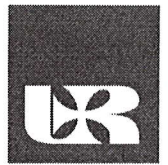

kierunków językowych: z uwzględnieniem czynników kognitywnych, afektywnych oraz konatywnych. Przedstawione są także hipotezy i pytania badawcze, które Autorka planuje zweryfikować w procesie analiz materiałów pozyskanych z kwestionariuszy. Pytania dotyczą kwestii opisanych powyżej. Zaprezentowano ponadto strukturę dysertacji.

Rozdział I pt. *Language attitude studies – definitions and approaches* dotyczy postaw wobec języka z ujęcia psychologii społecznej i socjolingwistyki. Autorka definiuje podstawowe pojęcia z zakresu analizowanej tematyki a także omawia podejście do języka w procesie kształcenia, wskazując na ważną rolę nauczyciela w tym aspekcie. Doktorantka także poświęca stosowną uwagę metodom stosowanym w badaniach postaw i podejścia do języka szerzej omawiając trzy z nich. Rozdział kończy się krótkim podsumowaniem.

Rozdział II pod nazwą *The sociolinguistic status of English* podejmuje tematykę określoną w tytule i prezentuje socjolingwistyczny status języka angielskiego. Rozważania rozpoczyna krótka dyskusja nad różnymi odmianami języka angielskiego w świecie a następnie koncentruje się na pozycji języka angielskiego jako globalnego środka służącego do porozumiewania się. Pani mgr Grobelna zwraca uwagę na zbiór cech fonologicznych, które nie stanowią konkretnej odmiany języka angielskiego lecz umożliwiają wzajemne zrozumienie osób biorących udział w komunikacji ustnej. Cechy takiej wersji / wariantu języka są zaprezentowane na podstawie dostępnych badań i literatury przedmiotu. Skrótkowo podjęto także zagadnienia nauczania języka angielskiego w Unii Europejskiej. Akcentom wyodrębnionym w języku angielskim Doktorantka poświęca kolejny podrozdział rozprawy. Scharakteryzowano główne odmiany języka angielskiego wskazując na rozwój akcentów oraz przyczyny zmian w nich zachodzących. Uwypuklono zwłaszcza cechy fonetyczne dotyczące różnic i podobieństw pomiędzy akcentami brytyjskim i amerykańskim. Ważnym aspektem rozważań są także postawy wobec omawianych akcentów wyrażone przez użytkowników innych języków. *Concluding remarks* stanowią zwięzłe streszczenie treści rozdziału.

Rozdział III pt. *English in Poland* prezentuje sytuację języka angielskiego w Polsce, wraz z rysem historycznym kształcenia językowego i podziałem na jego współczesne etapy. Uwagze Autorki nie umknął także wpływ języka angielskiego na język ojczysty i polskie media. Przedstawione są również badania dotyczące postaw wobec języka angielskiego w Polsce.

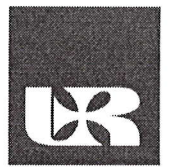

Podobnie jak w rozdziałach poprzedzających również i tutaj *Concluding remarks* skrótowo podsumowują zawartość tej części rozprawy.

Rozdział IV pt. *Methodology of the study* stanowi opis metodologii badania stanowiącego punkt centralny rozprawy doktorskiej. Doktorantka prezentuje cele badania wraz z hipotezami i pytaniami badawczymi. Są one precyzyjne i klarownie sformułowane. Autorka omawia także próbki tekstu mówionego *'Please call Stella'*, który będzie stanowił punkt wyjścia do badania kwestionariuszowego oraz sposób w jaki cała procedura będzie przeprowadzona. Podając transkrypcję fonetyczną wyżej wspomnianego tekstu i opis głównych różnic pomiędzy odmianami brytyjską i amerykańską Autorka omyłkowo wskazuje na cechy odwrotnych odmian języka w przypadku dźwięku samogłoski w wyrazie *also* (str. 77, paragraf 2).

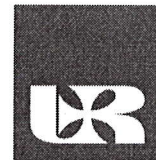
Warto podkreślić, iż Doktorantka świadoma jest ograniczeń tego typu badań i przywołuje również opinie ekspertów w tym zakresie. Szczegółowo przedstawione są osoby, które będą prezentować tekst w 4 różnych akcentach. Dokonano tego wyboru z ogromną starannością o przejrzystość i bezstronność. Przeprowadzona także badanie pilotażowe w celu weryfikacji i zapewnienia spójności pod względem cech głosowych, tempa wypowiedzi i uśrednienia sposobu odbioru tekstu. Wynik tego badania uwiarygodnił właściwy wybór osób, które posłużyły jako model 4 akcentowych wariantów języka angielskiego. Instrumentarium badawcze zostało dokładnie opisane w kolejnym podrozdziale. Respondenci zostali poproszeni o uzupełnienie kwestionariusza, którego odpowiednie sekcje posłużyły do zgromadzenia danych dotyczących podejścia do różnych odmian języka angielskiego tak aby uwypuklić czynniki kognitywne, afektywne i konatywne. Narzędzie zostało dokładnie przemyślane i przygotowane zgodnie z założeniami specjalistycznych badań socjolingwistycznych. Raz jeszcze pragnę podkreślić wartość badania pilotażowego, zastosowanie którego świadczy o dojrzałości badawczej Doktorantki oraz jej dbałości o rzetelność wyników uzyskanych w drodze przeprowadzonych obszernych badań. Ponadto, zaprezentowany proces analizy danych jest kompetentny i wiarygodny. Na koniec rozdziału także tutaj całość jego treści pokrótce opisano w sekcji *Concluding remarks*.

Kolejne trzy rozdziały rozprawy prezentują analizę wyników przeprowadzonych badań. Rozdział V o tytule *The respondents – demographic profiles and their experiences in English language learning* przedstawia profil demograficzny respondentów i ich doświadczenia

w nauce języka angielskiego w dotychczasowej edukacji. Badanie, przeprowadzone w roku 2023, zgromadziło blisko 700 respondentów, z których 677 wzięło udział w etapie zasadniczym. Studenci pochodzili z 4 uczelni, a celem głównym badania było zebranie danych o ich podejściu do czterech odmian / wariantów fonetycznych języka angielskiego. Studenci, jak wspomniano wcześniej, rekrutowali się spoza kierunków językowych. Należy stwierdzić, iż przewaga respondentów z województwa warmińsko-mazurskiego nie jest zaskakująca, gdyż, jak zauważa Autorka, to głównie z uczelni Olsztyna zostali zrekrutowani. Podane zostały dane dotyczące preferencji respondentów względem różnych akcentów języka angielskiego z podziałem na płeć a także grupy wiekowe. Doktorantka reasumuje, iż studenci wybrali jasno akcent amerykański jako pierwszoplanowy. Trudno jednak jednoznacznie przyjąć za wiążące dane pozyskane od tych grup wiekowych, które reprezentowane są przez nieliczne grono swoich przedstawicieli, warto dodać iż Autorka również taki pogląd prezentuje. Przedstawiono także dane dotyczące wyjazdów respondentów do krajów anglojęzycznych oraz dotychczasowej nauki języka angielskiego, co może mieć wpływ na wybór preferowanego przez nich akcentu. Opisując działania podejmowane przez ankietowanych w celu rozwijania sprawności językowych Autorka wskazuje na znaczenie oglądania filmów i seriali, powszechnego stosowania języka angielskiego w Internecie i czytelnictwo materiałów i książek w języku angielskim. Dostępność amerykańskich seriali i filmów na platformach streamingowych może znacząco wpływać na preferencję amerykańskiej odmiany języka angielskiego przez respondentów. Warto zauważyć, iż podręczniki które dotychczas były wykorzystywane w procesie kształcenia językowego grupy poddanej badaniu koncentrowały się głównie na odmianie brytyjskiej, a inne akcenty prezentowane były w nich jedynie incydentalnie. W podsumowaniu Autorka pokrótce reasumuje dyskusję wyników.

Rozdział VI pt. *Perception of the speakers - quantitative results and discussion* poświęcono analizie odbioru zaprezentowanych odmian języka angielskiego przez studentów. Badanie przeprowadzono za pomocą kwestionariusza umieszczonego w Załączniku nr. 1 oraz jego angielskie tłumaczenie w Załączniku nr. 2 na końcu rozprawy. W wyniku wypełnienia ankiety przez 677 respondentów uzyskano ogromną ilość danych dotyczących czynników kognitywnych, afektywnych i konatywnych w percepcji poszczególnych 4 wariantów akcentu w języku angielskim. Przedstawiona analiza zgromadzonego materiału badawczego jest klarowna i szczegółowa, zaś osiągnięte wyniki są wiarygodne i rzetelnie zaprezentowane.

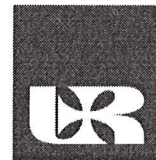

Podrozdział ostatni *Concluding remarks*, podobnie jak w poprzednich rozdziałach, również tutaj zwięźle i trafnie podsumowuje zaprezentowane rezultaty analiz uzyskanych danych ankietowych.

Rozdział VII, *Perception of the speakers expressed in the comments – results and discussion*, omawia wyniki percepcji osób reprezentujących analizowane warianty języka angielskiego, które zostały odnotowane w komentarzach zapisanych przez respondentów. Także w tym przypadku analiza zgromadzonych danych i wyników analiz statystycznych użytych przymiotników wartościujących jest rzetelna i przejrzysta a poczynione uogólnienia są uprawnione na bazie zebranego materiału badawczego. Komentarze, które zostały poddane szczegółowej ilościowej i jakościowej analizie, zamieszczone są w oryginalnej wersji językowej i angielskim tłumaczeniu w tabelach w Załączniku nr 4. Komentarze odnotowane dla każdej z osób reprezentujących 4 warianty akcentu języka angielskiego tworzą obraz każdego indywidualnego profilu na podstawie akcentu i sposobu wypowiedzi. Następnie częstotliwość użytych przez respondentów przymiotników jest zestawiona dla poszczególnych wariantów, wskazane są także główne kategorie semantyczne zastosowanych przymiotników.

Wnioski końcowe, które Doktorantka prezentuje w ostatniej części rozprawy *Conclusions* reasumują skrótowo przeprowadzone badania. Autorka odnosi się do kolejnych hipotez i pytań badawczych wyciągając uzasadnione wnioski na podstawie analizy zebranego materiału badawczego w przeprowadzonych badaniach. Uogólnień nie można poczynić dla pewnej grupy respondentów dzieląc ich pod względem wieku, ze względu na zbyt niską liczbę uczestników badania w danej kohorcie.

Literatura przedmiotu i materiały źródłowe zgromadzone na potrzeby prowadzonych badań są bardzo liczne, aktualne oraz wystarczające do rozwinięcia kluczowych zagadnień przedstawianych i analizowanych w poszczególnych rozdziałach rozprawy. Są one także właściwie dobrane do realizacji zakładanych celów, odpowiedzi na pytania badawcze oraz do weryfikacji stawianych hipotez badawczych. Forma zapisu bibliograficznego jest właściwa. Streszczenia w językach angielskim a następnie polskim, które Autorka zawarła na końcu pracy, skrótowo lecz rzetelnie przedstawiają zakres i tematykę przedłożonej do recenzji rozprawy doktorskiej.

Na pochwałę zasługuje fakt, iż w całości rozprawy argumentacja jest prowadzona przejrzysto i wnioski końcowe wysnute na bazie analizy danych ze zgromadzonego materiału badawczego są uprawnione i nie budzą zastrzeżeń.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska charakteryzuje się wysoką starannością względem formy i stylu. Praca napisana jest bardzo dobrą angielszczyzną z zachowaniem właściwego stylu wypowiedzi. Forma językowa jest prawidłowa, zaś pojedyncze odnotowane błędy natury stylistycznej i edytorskiej w żaden sposób nie wpływają na ogólny bardzo pozytywny odbiór recenzowanej pracy.

Stwierdzam, iż przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska w pełni realizuje swoje założenia badawcze. Jest to bardzo ciekawe studium socjolingwistyczne dotyczące postaw odbiorców względem różnych akcentów języka angielskiego. Autorka zwięźle przedstawia główne zagadnienia teoretyczne oraz wyniki przeprowadzonych badań i analiz zgromadzonego materiału badawczego, co pozwala na pozytywną i wysoką ocenę dysertacji. O wrażliwości badawczej Doktorantki świadczy również fakt przeprowadzenia stosownego badania pilotażowego celem weryfikacji wyboru próbki językowej i osób, które miały je przedstawić respondentom.

Konkludując, recenzowana rozprawa spełnia wszelkie wymogi stawiane pracom doktorskim określone w stosownych przepisach i wnioskuję aby Pani mgr Barbara Groblena została dopuszczona do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

dr hab. prof. UR Agnieszka Uberman